

İLKOKUL 4. SINIFTA UYGULANAN YARATICI DRAMA ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN YARATICILIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ

A. Halim ULAŞ*

Gökçe TEDİK**

Oğuzhan SEVİM***

Özet

Bu araştırmanın amacı, yaratıcı drama etkinliklerinin ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık becerilerinin gelişimine etkisini incelemektir. Araştırmada ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma gurubunu Erzurum'da bulunan Aydın Doğan İlköğretim Okulu 4-A ve 4-B sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda 17 kontrol, 17 deney olmak üzere 34 öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak 1977'de Raudsepp tarafından geliştirilen ve Çoban (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan "Ne Kadar Yaratıcısınız?" ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde 18.0 paket programından faydalanılarak frekans ve yüzde değerleri, parametrik testlerden bağımsız gruplarda t- testi ve One Way ANOVA, nonparametrik testlerden Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel sonuçların anlamlılığı %95 güven aralığında $p < 0,5$ düzeyinde incelenmiştir. Araştırmanın sonunda yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerinde olumlu etki yaptığı; cinsiyet, anne-babanın eğitim ve gelir düzeyi açısından yaratıcılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı drama, yaratıcılık, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi.

THE EFFECT OF CREATIVE DRAMA ACTIVITIES IN THE FOURTH GRADE OF PRIMARY SCHOOL IN TURKEY ON CREATIVITY LEVELS OF STUDENTS

Abstract

General purpose of the research is to examine effect of creative drama activities in the fourth grade of primary school on creativity abilities development of students. In the study, according to the purpose, pretest-posttest experimental design with control group has been used. Sample of the study is formed by students of 4A and B classes in Aydın Doğan Primary School in Erzurum. As 17 control and 17 experimental, totally 34 students have been involved in the working group. As data collection tool, developed by Raudsepp in 1979 and adapted into Turkish by Çoban (1999) the scale "How creative are you" has been applied. In data analysis, using 18.0 packet program, frequency and percent values, in the groups free from parametric tests t-test and one way ANOVA, as nonparametric tests Mann Whitney and U test have been applied. Significance of statistical results has been examined on % 95 confidence interval level of $p < 0,5$. As a result, in the study with pretest-posttest experimental design with control group it has been

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF İlköğretim Bölümü, ahalimulas@hotmail.com

** Öğretmen, Aşkale Koşapınar Şükrü Paşa İlkokulu, gokce_dadas87@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF Türkçe Eğitimi Bölümü, oguzhan-sevim@windowslive.com

observed that creative drama activities have a positive effect on students' creativity abilities. However, there are no effects of gender, educational levels of parents, level of income on creativity abilities of them.

Keywords: Creative drama, creativity, gender, educational level, level of income.

1. GİRİŞ

Yaratıcılık kavramının özel bir tanımını yapmak oldukça zordur. Bu konuda yıllardan beri süregelen çalışmalarda, araştırmacılar farklı tanımlamalar yapmış ve bazı noktalarda da birbirlerine yaklaşmışlardır. Yaratıcılık, kişide bilinçaltı ve bilinç üstü birikimlerin çatışması sonucu ortaya çıkan bir olgudur (Türkdoğan, 1981). Yaratıcılık (Creativity) sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da yeniden sınama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmektir (Sungur, 1997). Yaratıcılık, mevcut verileri herkesten daha iyi ve daha güzel sınıflandırabilmek (Özcan, 2000) ve bunları uyum içerisinde mevcut sorunun çözümünde kullanabilmektir.

Bir düşünme biçimi olan yaratıcılık hayal gücüne sıkı sıkıya bağlıdır. Yaratıcılık hayatımızın her alanında vardır. Yaratıcılık, bireylerin daha becerikli, daha akıllı davranmak, problemleri daha kısa yollarla çözmek ve sorunları daha az insanlar olarak hayatlarını sürdürmek için kullanmak istedikleri bir kurtuluş, bir çıkış kapısıdır (Özsoy, 2003).

Yaratıcılığa bilim, sanat, eğitim çevrelerinin yaklaşımları farklıdır. Bilim adamlarına göre yaratıcılık akıl yürütme, buluş yapma ve sorun çözmedir. Bu bağlamda yaratıcılık süreçten çok sonuçla ilgilidir. Sanatçılar için yaratıcılık estetik ögeler içeren özgün bir bütünlük yaratmaktır. Eğitimcilere göre ise eğitimin hedefi araştırmacı, özgür düşünen, soru soran, her fikri olduğu gibi kabul etmeyen, bunları bir akıl ve eleştiri süzgecinden geçiren bireyler yetiştirmektir (Kırıçoğlu, 2002). Bireyin sahip olduğu bu nitelikler aynı zamanda yaratıcılığın da özellikleridir.

Yaratıcı düşüncedeki üretim, zihni işlemler esnasındaki ilişkilerle tanımlandığından, yaratıcı kişinin zihnini nasıl kullandığı kısaca kendi kendine yaptığı işlemler esnasındaki taktik ve stratejileri bize örnek olabilir. Böylece bireysel bir öğrenme ve öğretim ürünü olan tikel bir olgu, genel bir olguya dönüşmüş olur. Ürün, soyut düzleme inmiş olur. Somutlaştığında da herkesin malı olur. Yaratıcı kişilikte oluşan düşünceler başkaları tarafından anlaşıldıkları andan

itibaren toplumsal etkileycilikleri işlemeye başlar. Kişiyi yönlendirdiği kadar, gruba da yol gösterici bir özellik kazanır (Özcan, 2000).

Yaratıcı düşünme, bilgi çağında, bilgi üretme ortamında yaşam bulması ve geliştirilmesi gereken bir olgudur. Yaratıcı düşünme, çocukların çevrelerini keşfetmelerini, yeni şeyler yaratmalarını, duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade etmelerini sağladığı gibi, kendilerini ve kendi kültürlerindeki estetik ifadelerin zenginliğini keşfetmelerine de katkıda bulunur (Argun, 2004).

Eğitim sürecinde öğretmenlerin sınıf içi ve dışındaki davranışları da öğrencilerin yaratıcılığının geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Öğrencinin cesaretini kırma, güven telkin etmeyen, aşırı eleştiri, heyecan azlığı, dogmatik ve katı olma, genelde yetersiz olma, dar ilgileri olma, sınıf dışı tartışma ve konuşma olanağı tanımama, öğrencilerde eleştirel düşünmeye gereken önemi vermeme, öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama bilgi ve becerisindeki sınırlılıklar, derse karşı isteksizlik, ekonomik zorluklarla uğraşma (Erdem, 2005) gibi durumlar yaratıcılığı engelleyen öğretmen özellikleri olarak sıralanabilir.

Öğretmenin çok iyi bir gözlemci ve dinleyici olması, çocuğu yeteri kadar tanınması, ona yeterli zamanı tanınması ise yaratıcılığı olumlu etkilemektedir (Baran, 2004). Okul öncesinde genellikle desteklenen ıraksak düşünme okulla birlikte toplumsallaşma sürecinde düş gücünün ve keşfetme arzusunun yenilenmesi ile birlikte yerini yakınsak düşünmeye bırakmaktadır (Baran, 2004). Yaratıcılığı olumsuz yönde etkileyen bu durum; öğretmenlerce çok yönlü sorular sorularak, farklı cevap ve fikirlere kabul ve değer verilerek, esnek ve katı olmayan programlar düzenlenerek ve çocuğa kendini ifade imkânı verilerek ortadan kaldırılabilmektedir.

Yaratıcılık düzeyi farklı yöntem ve teknikler kullanılarak ortaya çıkarılabilir ya da desteklenebilir. Her bireyde var olan, geliştirilmeyi ve desteklenmeyi bekleyen yaratıcılık, farklı eğitim yöntemleri kullanılarak ortaya çıkarılabilir (Isbell ve Raines 2003; Pinciotti 1993). Bunlardan biri de dramadır. Drama, anlamlı iletişim kavramı ile başlar ve sosyal etkileşim ile geri dönüt açısından olanak sağlar. Drama çocukların bilişsel öğrenme biçimleri ile çok uyumludur, çünkü çok algılıdır. Dramatik sanatlar Gardner'ın çoklu zekâ alanlarından vücut-kinestetik (devinimsel), görsel-uzamsal ve dil bilimsel alanları içine alır. Dramada hareket ve görsel elementler, sözel dili destekler ve bu şekilde beyinde çoklu bağlantılar yaratır.

Dramanın amaçlarından biri, bireyi özgürleştirmek olduğundan duyguların ön plana çıkarılması ve ifade edilmesi yoluyla birey iç engellenmelerden kurtulur. Drama eğlenceli ve

aktif bir deneyim fırsatı sunarak olumlu bir duygusal atmosfer yaratmaktadır. Çocukların güvenli ve kendini ifade edebileceği bir ortamda hayal güçleri ve yaratıcılıkları ortaya çıkar (Heining, 2003; Kocayörük, 2000; Uysal, 1996). Drama, çocukların olumsuz duygularını dışa vurmalarını sağlayarak kişilik gelişiminde olumlu etkiler yaratmaktadır. Drama etkinlikleri sırasında, yargılanmadan, eleştirilmeden duygu ve düşüncelerini ifade edebilen çocuklarda karar verme, bağımsız ve yaratıcı düşünme becerileri gelişmektedir (Kandır, 2003). Öğrenme ortamının sunmuş olduğu özgürlük algısı, öğrencilerin daha rahat düşünebilme ve düşündüklerini davranışa dönüştürmelerinde etkili olmaktadır.

İlgili literatüre bakıldığında yaratıcı dramanın başarı ve tutum (Üstündağ, 1997), sosyal beceri (Freeman, Sullivan ve Fulton, 2003; Gresham, 1997; Hops, 1983; Uysal, 1996), üst düzey düşünce becerileri (San, 1996), dil öğretimi (Heldenbrand, 2003; Kara, 2000) gibi pek çok konu üzerindeki etkilerinin incelendiği görülmektedir. Yapılan bu araştırmada ise dramanın öğrencileri özgürleştirerek yaratıcı olmalarına zemin hazırlayıcı etkileri göz önünde bulundurularak ilkokul 4. sınıfta uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık becerisi üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Kontrol ve deney grubu arasında yaratıcılık düzeyleri açısından ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.1. Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.2. Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3. Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?
2. Kontrol ve deney grubu arasında yaratıcılık düzeyleri açısından son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 2.1. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?
 - 2.2. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?

2.3. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ön test - son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Ekiz'e (2003) göre klasik ve en yaygın biçimde bilinen deneysel yaklaşım, deney ve kontrol grupları diye adlandırılan iki farklı grubun araştırmaya dâhil edilmesi, deney grubunun işleme tabi tutulduktan sonra elde edilen sonuçların her iki gruba karşılaştırılmasından oluşan bir yöntemdir. Çepni'ye (2001: 31) göre ise deneysel yaklaşım bir araştırmada, değişkenleri nicel olarak ölçülebilen ve farklı değerler alabilen özellikleri ölçebilmek ve bu değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır.

Kontrol ve deney grubuna ait bilgiler Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1: Araştırmada Yer Alan Kontrol ve Deney Grubu

Grup	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kontrol	17	50,0
Deney	17	50,0
Toplam	34	100,0

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi araştırmaya 34 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerden 17'si kontrol, 17'si ise deney grubundadır. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrenciler eşit sayıda belirlenmiştir.

Deney Grubuna Yönelik İşlemler

Deney grupları için yapılan etkinlik aşamaları şunlardır:

- Araştırmacı tarafından uygulama sırasında kullanılacak etkinlikler için yerli ve yabancı literatür taranarak etkinlik havuzu oluşturulmuştur.
- Oluşturulan havuzdan yaratıcılık düzeylerini geliştirmeye yönelik olduğu düşünülen 50 adet drama etkinliği belirlenmiştir.
- Belirlenen bu etkinliklerin amaca uygunluğunu netleştirmek için eğitim alanında uzmanlaşmış üç öğretim üyesi ve üç de sınıf öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur.
- Uzman görüşleri dikkate alınarak sekiz hafta boyunca uygulanacak 24 tane yaratıcı drama etkinliği belirlenmiştir. Bu 24 drama etkinliğinden her hafta üçü uygulanmıştır.

- Uygulama yapılacak sınıfın öğretmeni ile görüşerek haftada bir gün belirlendi ve o günkü tüm derslerde araştırmacı tarafından drama etkinliklerinin uygulanmasına karar verilmiştir.
- Deney grubu öğrencilerine uygulama süreci hakkında bilgi verilmiştir.
- Uygulama sürecine katılan tüm öğrencilere “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri ön test olarak uygulanmıştır.
- Öğrencileri dersin merkezine almak amacıyla yaratıcı drama etkinliklerinin ders içindeki sırası öğrencilerle belirlenmiştir.
- Yaratıcı drama etkinliklerinde ihtiyaç duyulabilecek araç-gereçler araştırmacı tarafından sınıflara götürülmüştür.
- Uygulama süresinin bitiminde öğrencilere “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri son test olarak uygulanmıştır.

Kontrol Grubuna Yönelik İşlemler

Araştırma kapsamına uygun olarak kontrol gruplarında aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

- Kontrol grubu öğrencilerine “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri ön test olarak uygulanmıştır.
- Uygulama süresi olan sekiz hafta boyunca dersler araştırmacı tarafından mevcut öğretim programına göre işlenmiştir.
- Uygulama süresinin bitiminde “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri öğrencilere son test olarak uygulanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu belirlemek için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin ulaşılabilir, kolay uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi yöntemidir (Büyüköztürk, 2009). Örneklemin kolay ulaşılabilirliği, sürecin ekonomikliği gibi faktörler göz önünde bulundurularak Erzurum ili Yakutiye ilçesi Aydın Doğan İlkokulunda dördüncü sınıfta öğrenim gören 34 öğrenci ile çalışmaya karar verilmiştir.

Tablo 2.2: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Demografik Özellik	Frekans(f)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Erkek	18	52,9
Kız	16	47,1
Annenin Eğitim Düzeyi		
Okuma Yazma Bilmiyor	0	0,0
Okuma Yazma Biliyor	0	0,0
İlkokul	4	11,8
Ortaokul	6	17,6
Lise	12	35,3
Üniversite	12	35,3
Babanın Eğitim Düzeyi		
Okuma Yazma Bilmiyor	0	0,0
Okuma Yazma Biliyor	0	0,0
İlkokul	1	2,9
Ortaokul	0	0,0
Lise	13	38,2
Üniversite	20	58,8
Ailenin Gelir Düzeyi		
Düşük	0	0,0
Orta	19	55,9
Yüksek	15	44,1
Toplam	34	100,0

Tablo 2.2’de görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 18’i erkek ve 16’sı kız öğrencidir. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi incelendiğinde 4’ünün ilkokul, 6’sının ortaokul, 12’sinin lise ve 12’sinin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Yine öğrencilerin babalarının eğitim durumu incelendiğinde ise 1’inin ilkokul, 13’ünün lise ve 20’sinin üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin 19’u orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirtirken 15’i ise yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında 1977’de Raudsepp tarafından geliştirilen ve Çoban (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeği sorunsuz bir şekilde uygulanmıştır. Uygulama 8 hafta sürmüş olup ölçek öncelikle 2012-2013 eğitim öğretim yılı Kasım ayının ilk haftasında deney ve kontrol grubunda yer alan toplam 34 öğrenciye ön test olarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Daha sonra deney grubuna yaratıcılık düzeylerine yönelik drama uygulaması yapılırken kontrol grubuna hiçbir işlem uygulanmamıştır. Deney grubuna verilen bu eğitimler sekiz hafta boyunca araştırmacı tarafından verilen derslerde yürütülmüştür. Uygulama grubundaki çalışmaların sona ermesinin ardından aynı ölçek bu defa son test olarak deney ve kontrol grubu öğrencilerine yine araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmacı ölçeği uygularken öğrencilere gerekli açıklamaları yapmış verilen sürede uygulamayı tamamlamıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Çocukları ve aileleri tanımaya yönelik hazırlanan formda çocukların cinsiyetleri, anne-baba eğitim durumları ve gelir düzeylerine ait bilgilere yer verilmiştir.

2.3.2. Yaratıcılık Ölçeği (Ne Kadar Yaratıcısınız?)

1977’de Raudsepp tarafından geliştirilen ve Çoban (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan “Ne Kadar Yaratıcısınız? (how creative are you?)” ölçeği öğrencilerin sahip olduğu özellikler, tutumlar, değerler, güdüler, yaratıcı kişilik özellikleri ve ilgileri karakterize etmektedir. Ayrıca öğrencilerin yüksek yaratıcı kişiliklerinin belirlenmesine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte yer alan, öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini belirlemeye yönelik her bir ifade için *A: Kesinlikle katılmıyorum, B: Az katılıyorum, C: Kararsızım, D: Çoğuna katılıyorum, E: Kesinlikle katılıyorum*, seçenekleri sunulmuş ve araştırmaya katılan öğrencilerden kendileri için en uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Her bir ifadeye göre söz konusu seçenekler yukarıda belirtilen değerlerinden birini almaktadır. Daha sonra bu puanların toplanması ile ölçeği yanıtlayanların yaratıcılık puanları elde edilmiştir. Ölçek puanları; 100 ile 80 arasında olanların yaratıcılık düzeyleri yüksek, 79 ile 60 arasında olanların yaratıcılık düzeyleri ortalamanın üzerinde, 59 ile 40 arasında olanların yaratıcılık düzeyleri orta, 39 ile -20 arasında olanların yaratıcılık düzeyleri ortalamanın altında, -19 ile -100 arasında olanların yaratıcı olmadıkları kabul edilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı Cronbach Alfa; 0.95 bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, SPSS (Statistical Package for The Social Science) 18.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular tablo şeklinde sunularak yorumlanmıştır. Verilerin analizi aşamasında, frekans ve yüzde değerleri, verilerin homojen dağıldığı durumlarda parametrik testlerden bağımsız gruplarda t- testi ve One Way ANOVA, verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda ise nonparametrik testlerden Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılımını belirlemek için ise Levene Testi sonuçlarından faydalanılmıştır. İstatistiksel sonuçların anlamlılığı %95 güven aralığında $p < 0,5$ düzeyinde incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Kontrol ve deney grubunun yaratıcılık düzeyi ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubu ön test puanları arasında yaratıcılık düzeyi açısından anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi uygulanmış ve sonuçlar 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin U-testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kontrol	17	20,76	353,00	89,000	,056
Deney	17	14,24	242,00		

$p < 0,05$

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi kontrol ve deney grubu arasında $p > 0,05$ olduğundan ön test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre grupların yansız atandığı söylenebilir.

3.1.1. “Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?" Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Tablo 3.2’de çalışma grubunun ön test puanlarının cinsiyete göre t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.2: Ön Test Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	p
Erkek	18	14,1	9,60	32	1,066	,295
Kız	16	16,3	8,67			

$p < 0,05$

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin yaratıcılık ön test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yoktur. Erkek öğrencilerin ön test ortalama puanları ($\bar{X} = 14,1$), kız öğrencilere göre ($\bar{X} = 16,3$) daha yüksektir. Ancak bu puan farkı yaratıcılık düzeyi için manidar değildir.

3.1.2. “Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla One Way ANOVA testi kullanılmıştır. Tablo 3.3’te çalışma grubunun ön test puanlarının annenin eğitim düzeyine göre One Way ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.3: Kontrol ve Deney Gruplarının Yaratıcılık Ölçeği Ön Test Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	125,721	3	41,907	,471	,704
Gruplarıçi	2666,750	30	88,892		
Toplam	2792,471	33			

$p < 0,05$

Tablo 3.5’te görüldüğü gibi annelerin eğitim düzeyinin öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ($F=0,471$, $p=0,704$ için $p > 0,05$) görülmüştür. Bu sonuca göre annenin eğitim durumlarının çocuklarının yaratıcılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemlerde t testi kullanılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim durumları lise ve üniversite basamaklarında ağırlık gösterdiği için eğitim düzeyleri “Üniversite Eğitimi Alan” ve “Üniversite Eğitimi Almayan” şeklinde yeniden kodlanmıştır. Değişken sayısının ikiye düşmesi nedeniyle bağımsız örneklemlerde t testi kullanılmıştır. Tablo 3.4’te çalışma grubunun ön test puanlarının babanın eğitim düzeyine göre bağımsız örneklemlerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.4: Kontrol ve Deney Gruplarının Yaratıcılık Ölçeği Ön Test Puanlarının Babanın Eğitim

Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Üniversite Eğitimi Almayan	14	18,7	8,56	32	,891	,380
Üniversite Eğitimi Alan	20	18,2	9,65			

p<0,05

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin yaratıcılık ön test puanları arasında babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Babaları üniversite eğitimi almayan öğrencilerin ön test ortalama puanları ($\bar{X} = 18,7$), üniversite eğitimi alan öğrencilere göre ($\bar{X} = 18,2$) daha yüksektir. Ancak bu puan farkı yaratıcılık düzeyi için manidar değildir. Bu sonuca göre babanın eğitim durumunun çocuklarının yaratıcılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

3.1.3. “Kontrol grubu ve deney grubunun ön test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin ailelerinin gelir durumları “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak belirlenmiş ancak “düşük” gelir düzeyinin hiçbir öğrenci tarafından seçilmediği görülmüştür. Bu nedenle gelir düzeyi “orta” ve “yüksek” olmak üzere yeniden kodlanmıştır. Değişken sayısının ikiye düşmesi nedeniyle bağımsız örneklemelerde t- testi kullanılmıştır. Tablo 3.5'te çalışma grubunun ön test puanlarının ailelerinin düzeyine göre bağımsız örneklemelerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcılık Ölçeği Ön Test Puanlarının Ailelerinin Gelir

Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Ailenin Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Orta	19	17,4	9,00	32	1,168	,251
Yüksek	15	16,3	9,32			

p<0,05

Tablo 3.5'te görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin yaratıcılık ön test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Aileleri orta düzeyde gelire

sahip öğrencilerin ön test ortalama puanları ($\bar{X} = 17,4$), yüksek düzeyde olan öğrencilere göre ($\bar{X} = 16,3$) daha yüksektir. Ancak bu puan farkı yaratıcılık düzeyi için manidar değildir. Bu sonuca göre ailenin gelir düzeyinin çocukların yaratıcılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

3.2. “Kontrol ve deney grubu arasında yaratıcılık düzeyi son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile mevcut öğretim programının uygulandığı kontrol grubu arasında uygulama sonrası yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır

Kontrol ve deney grupları arasında son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için son test puanlarının varyanslarının eşit olduğu yani normal dağılımın gözlemlendiği durumlarda bağımsız örneklemelerde t testi kullanılır. Tablo Tablo 3.6’da son test puanlarının gruplara göre bağımsız örneklemelerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.6: Son Test Puanlarının Gruba Göre T Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Kontrol	17	43,8	16,12	32	4,154	,000
Deney	17	48,1	18,31			

$p < 0,05$

Tablo Tablo 3.6’da görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin yaratıcılık son test puanları arasında gruba göre anlamlı bir farklılık vardır. Kontrol grubundaki öğrencilerin son test ortalama puanları ($\bar{X} = 43,8$), deney grubunda olan öğrencilere göre ($\bar{X} = 48,1$) daha düşüktür. Bu sonuca göre yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

3.2.1. “Deney grubunun yaratıcılık düzeyi son test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Tablo 3.7’de çalışma grubunun son test puanlarının cinsiyete göre t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Deney Grubunun Son Test Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	p
Erkek	8	16,1	19,62	15	,449	,660
Kız	9	20,2	18,02			

$p < 0,05$

Tablo 3.11’de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin yaratıcılık son test puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yoktur. Erkek öğrencilerin son test ortalama puanları ($\bar{X} = 16,1$), kız öğrencilere göre ($\bar{X} = 20,2$) daha düşüktür. Ancak bu fark yaratıcılık düzeyi için manidar değildir.

3.2.2. “Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin annelerinin eğitim durumları lise ve üniversite basamaklarında ağırlık gösterdiği için eğitim düzeyleri “Üniversite Eğitimi Alan” ve “Üniversite Eğitimi Almayan” şeklinde yeniden kodlanmıştır. Değişken sayısının ikiye düşmesi nedeniyle bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Tablo 3.8’de deney grubunun son test puanlarının annenin eğitim düzeyine göre bağımsız örneklemelerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.8: Deney Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcılık Ölçeği Son Test Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Üniversite Eğitimi Almayan	9	17,2	15,27889	15	,248	,807
Üniversite Eğitimi Alan	8	19,5	22,29029			

$p < 0,05$

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin yaratıcılık son test puanları arasında annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Anneleri üniversite eğitimi almayan öğrencilerin son test ortalama puanları ($\bar{X} = 17,2$) anneleri üniversite eğitimi alan öğrencilere göre ($\bar{X} = 19,5$) daha düşüktür. Ancak bu fark yaratıcılık düzeyi için manidar değildir.

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim durumları lise ve üniversite basamaklarında ağırlık gösterdiği için eğitim düzeyleri “Üniversite Eğitimi Alan” ve “Üniversite Eğitimi Almayan” şeklinde yeniden kodlanmıştır. Değişken sayısının ikiye düşmesi nedeniyle bağımsız örneklemelerde t- testi kullanılmıştır. Tablo 3.9’da deney grubunun son test puanlarının babanın eğitim düzeyine göre bağımsız örneklemelerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.9: Deney Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcılık Ölçeği Son Test Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Üniversite Eğitimi Almayan	10	17,0000	21,91904	15	,338	,740
Üniversite Eğitimi Alan	7	20,1429	12,92837			

$p < 0,05$

Tablo 3.9’da görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin yaratıcılık son test puanları arasında babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur Babaları üniversite eğitimi almayan öğrencilerin son test ortalama puanları ($\bar{X} = 17$), babaları üniversite eğitimi alan öğrencilere göre ($\bar{X} = 20,1$) daha düşüktür. Ancak bu fark yaratıcılık düzeyi için manidar değildir.

3.2.3. “Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark var mıdır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin ailelerinin gelir durumları “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak belirlenmiş; ancak “düşük” gelir düzeyinin hiçbir öğrenci tarafından seçilmediği görülmüştür. Bu nedenle gelir düzeyi “orta” ve “yüksek” olmak üzere yeniden kodlanmıştır. Değişken sayısının ikiye düşmesi nedeniyle bağımsız örneklemelerde t testi kullanılmıştır. Tablo 3.10’da deney grubunun son test puanlarının ailelerinin gelir düzeyine göre bağımsız örneklemelerde t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.10: Deney Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcılık Ölçeği Son Test Puanlarının Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Ailenin Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Orta	10	17,6	21,93019	15	,181	,859
Yüksek	7	19,2	13,08580			

$p < 0,05$

Tablo 3.10’da görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin yaratıcılık son test puanları arasında ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Aileleri orta düzeyde gelire sahip öğrencilerin son test ortalama puanları ($\bar{X} = 17,6$), yüksek düzeyde olan öğrencilere göre ($\bar{X} = 19,2$) daha düşüktür. Ancak bu fark yaratıcılık düzeyi için manidar değildir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Deney ve kontrol gruplarından elde edilen bulgulardan yola çıkarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Uygulama öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanterine verdikleri cevaplar analiz edildiğinde yaratıcılık düzeyi puanlarının düşük olduğu ve buna bağlı olarak da yaratıcılık düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Uygulama öncesi deney ve kontrol grupları arasında yaratıcılık yönünden anlamlı bir fark yokken son test sonucunda yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Deney grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık puanlarında ön test puanlarına göre manidar bir farklılık bulunmuştur. Bir başka deyişle yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri ön test puanları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde erkek öğrencilerin ön test ortalama puanları, kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bu farkın cinsiyet değişkeni için anlamlı olmadığı; yaratıcılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin ön test yaratıcılık puanları anne-baba eğitim düzeyleri açısından karşılaştırıldığında anne-babamın eğitim düzeylerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini etkilemediği belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin ön test puanları ailenin gelir düzeyine göre incelendiğinde ailelerin gelir düzeyinin çocuklarının yaratıcılık düzeyini etkilemediği görülmüştür. Ancak çalışmaya “düşük” gelir düzeyinden katılımın olmaması ve “orta” ve “yüksek” gelir düzeyinin sosyoekonomik düzeyi iyi aileleri temsil etmesi açısından ailenin gelir düzeyi değişkeni için kesin bir yargıya ulaşmanın zor olduğu tespit edilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin “Ne Kadar Yaratıcısınız?” envanteri son test puanları kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Deney grubuna ait son test puanları cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin son test ortalama puanlarının, kız öğrencilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ancak her iki cinsiyet arasındaki bu farkın yaratıcılık düzeyi için anlamlı olmadığı anlaşılmıştır. Bu sonuca göre yaratıcı drama etkinliklerinin yaratıcılık düzeyi üzerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin son test puanları annenin eğitim düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde ise deney grubundaki öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerinin lise ve üniversite basamağında yığıldığı görülmüştür. Anneleri üniversite eğitimi almayan öğrencilerin son test ortalama puanlarının anneleri üniversite eğitimi alan öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yine babaları üniversite eğitimi almayan öğrencilerin son test ortalama puanlarının babaları üniversite eğitimi alan öğrencilere göre daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Her iki sonuca göre deney grubu son test puanlarındaki anlamlı farkın anne-babanın eğitim düzeylerinden kaynaklanmadığı tespit edilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin son test puanları ailenin gelir düzeyine göre incelendiğinde ise aileleri “orta” ve “yüksek” gelir düzeyine sahip öğrencilerden, aileleri orta düzeyde gelire sahip öğrencilerin son test ortalama puanlarının, yüksek düzeyde olan öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Ancak her iki puan arasındaki farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır. Bu sonuca göre ailelerin gelir düzeyinin çocukların yaratıcılık düzeyini etkilemediği belirlenmiştir. Ancak çalışmaya “düşük” gelir düzeyinden katılımın olmaması ve “orta” ve “yüksek” gelir düzeyinin sosyoekonomik düzeyi iyi aileleri temsil etmesi açısından ailenin gelir düzeyi değişkeni için kesin bir yargıya ulaşmanın da mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen şeklinde yapılan bu çalışmada yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu etki

yaptığı ancak öğrencilerin yaratıcılık becerileri düzeyleri cinsiyet, anne-babanın eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin etkili olmadığı belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalar bireyin değişik açılardan gelişmesinde drama etkinliklerinin yararlarının olduğu yönünde ağırlık kazanmaktadır (Aykaç, 2011; Kaf, 2000; Kamen, 1992; Kara ve Çam, 2007; Kocayörük, 200; Okvuran, 1993; Özsoy, 2003; Selçioğlu Demirsöz, 2010). Bu çalışmada ise bireyin yaratıcılık düzeyi üzerinde yaratıcı drama etkinliklerinin etkisi araştırılmaya çalışılmış; elde edilen bulgular sonucunda yaratıcı drama etkinliklerinin, öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerinde olumlu yönde etkili olduğu anlaşılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar konu ile ilgili önceki araştırmalardan elde edilen sonuçlarla (Aytaş, 2013; Ömeroğlu, 1999; San, 1996) benzerlikler göstermektedir.

Öğrenciler, aktif katılımında bulunup etkin oldukları dersleri daha çok sevmektedir. Örneğin görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi gibi derslerde öğrenci işi yapan konumundadır. Yapılan araştırmalar da bu tür derslerin öğrenci tarafından daha çok sevildiğini destekler niteliktedir (Arslan 1996; Okvuran, 2000; Tobdal, 2004; Karadağ ve Çalışkan, 2006). Yaratıcı drama etkinliklerinin eğitimde uygulanması öğrencinin derslere daha aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda drama etkinliklerinden ders içi uygulamalarda yararlanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

İlkokul dördüncü sınıfta uygulanan yaratıcı drama etkilerinin öğrencinin yaratıcılık düzeyine etkisinin araştırıldığı bu araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Bu araştırma sadece ilkokul 4. sınıf öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Aynı araştırma okul öncesi ve ortaokulda öğrenim gören diğer öğrenciler üzerinde ve belirli derslerde yapılabilir.

Öğretmenlerin yaratıcı drama yoluyla öğretim yöntemini doğru bir şekilde uygulayabilmeleri için Millî Eğitim Müdürlüklerince yaratıcı drama yönteminin aşamalarını belirten ve örneklerle ayrıntılı olarak açıklayan broşürler veya kılavuz kitapları hazırlanabilir.

Kaynaklar

Argun, Y. (2004). *Okulöncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı Yayınları.

- Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerisine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaş, G. (2013). Eğitim ve öğretimde alternatif bir yöntem: Yaratıcı drama. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 35-54.
- Baran, G. (2004). Yaratıcılık ve Eğitim. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 36, 29-30.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. (9.baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Erol Yayıncılık.
- Çoban, S. (1999). *Yöneticilerin yaratıcılık düzeyleri ile liderlik tarzları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdem, A. R.(2005). *Etkili ve verimli nitelikli eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Freeman, G. D., Sullivan, K., and Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *Journal of Educational Research*, 96 (3), 1-7.
- Gresham, F. M. (1997). Social competence and students with behavior disorders: Where we've been, where we are and where we should go. *Education and Treatment of Children*, 20(3), 233-250.
- Heining, R. B. (2003). *Creative drama for the classroom teacher*. (Ed. Prentice Hall A Pearson Education Company Upper Saddle River), London.
- Heldenbrand, B. (2003). Drama techniques in English language learning, *The Korea TESOL Journal*, 6 (1), 27-38.
- Hops, H. (1983). Children's social competence and skills: Current research practices and future directions. *Behavior Therapy*, 14, 3-18.
- Isbell, R.T., and Raines, S.C. (2003). *Creativity and the arts with young children*.Canada: Thomson Delmar Learning Printed.

- Kaf, Ö. (2000). Hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 173–184.
- Kamen, M. (1992). *Creative drama and the enhancement of elementary school students' understanding of science concepts*. Dissertation Abstracts International. DAI-A 52/07, 2489.
- Kandır, A. (2003). Yaratıcı dramanın okul öncesi eğitim programındaki yeri ve hedefleri. *Okul Öncesi Eğitimde Drama Teoriden Uygulamaya* (Yazarlar: Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö., Tezel Şahin, F., Kandır, A. ve Turla, A.). Ankara: Kök Yayıncılık, ss. 21-28.
- Kara, Ö. T. (2000), *Türkçe öğretiminde yaratıcı drama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kara, Y., Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- Karadağ, E., ve Çalışkan, N. (2006). İlköğretim birinci kademesi öğrencilerinin drama yöntemine karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19, 45-57.
- Kırıoğlu, O. (2002). *Beşikten mezara sanat ve kültür eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramanın etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okvuran, A. (1993). *Yaratıcı drama eğitiminin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Okvuran, A. (2000). *Yaratıcı dramaya yönelik tutumlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ömeroğlu, E. (1999). *Anaokuluna giden beş altı yaşındaki çocukların sözel yaratıcılıklarının gelişmesine dramanın etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Özcan, A. O. (2000). *Algıdan yoruma yaratıcı düşünce*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

- Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, N. (2003). İlköğretim matematik derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanılması, *BAÜ Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 5(2), 112- 119.
- Pinciotti, P. (1993). Creative drama and young children: The dramatic learning connection. *Arts Education Policy Review*, 94(6), 24-29.
- Raudsepp, E. (1977). 12 Vital characteristics of the Creative Supervisor. *Supervision*, 45, 14-15.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi Eğitim Özel Sayısı*, 2(7), 148-160.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi Eğitim Özel Sayısı*, 2(7), 148-160.
- Selçioğlu Demirsöz, E. (2010). *Yaratıcı dramanın öğretmen adaylarının demokratik tutumları, bilişüstü farkındalıkları ve duygusal zekâ yeterliliklerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünme*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Tobdal, E. B. (2004). İletişim ve eğitimde yaratıcı drama süreci. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Ankara: MEB Yay.
- Türkdoğan, G. (1981). *Sanat eğitimi yöntemleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Uysal, F. N. (1996). *Anaokuluna giden 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olan etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, F. N. (1996). *Anaokuluna giden 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olan etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstündağ, T. (1997). *Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin öğretiminde yaratıcı dramanın erişkiye ve derse yönelik öğrenci tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.